

הלכות חג הסוכות תשפ"ג

דיני בניית סוכה

- א. את הסוכה יש למקם תחת כיפת השמים.
- ב. יש להעמיד את הדפנות לפני הנחת הסכך, ואם הניח את הסכך לפני בניית הדפנות צריך לנענע את הסכך. לכתחילה אין לתת לקטן לסכך את הסוכה.
- ג. מבנה הסוכה צריך להיות שתי דפנות צמודות בצורת אות ר', כשהדופן השלישית אינה צריכה להיות צמודה לשתי הדפנות האחרות, ויכולה להיות בצורת אות ה', כשהדופן לפחות 7 טפחים, והרווח בינה לבין הדפנות האחרות לא יותר מ 3 טפחים.
- ד. יש לעשות את הסוכה לשם צל (לשם מצווה). סוכה שנעשתה מעל 30 יום לפני החג (סוכה ישנה) צריך לחדש בה דבר, דהיינו להגביה את הסכך טפח על טפח (10 ס"מ על 10 ס"מ) במקום אחד.
- ה. סוכה ישנה (מעל 30 יום) שצריך לחדש בה דבר, אם לא חידשו בה דבר כשרה בדיעבד.
- ו. סוכה המשמשת לדירה בשאר ימות השנה, צריך להגביה את כל הסכך ולהניחו לשם סוכה, כדי להכשירה לסוכה. אם לא הגביהו את הסוכה פסולה מהתורה.
- ז. סוכה שעשויה כדין ובמשך השנה הסכך נשאר בה וסוגר עליה את הגג ומשתמש שם לדירה, צריך להגביה את הסכך כדי להכשירה לשימוש בסוכות.
- ח. בפרגולה די בחידוש דבר ואין צריך להגביה את הסכך, כיון שכל השנה אין דינה כדירה.
- ט. לכתחילה צריך שהסיכוך יהיה קל כדי שיראו את הכוכבים.
- י. סוכה שיש בה ריבוי סכך עד שאין הגשמים נכנסים לתוכה יש להחמיר לפסול. בדיעבד אם אין אפשרות לתקן את הסכך אפשר לסמוך על דעת המקלים.
- יא. סכך המחובר במסמרים פסול מהתורה.
- יב. גודל הסוכה צריך להיות (לכל הפחות) 7 טפחים (56 ס"מ לשיעור הקטן, 70 ס"מ לשיעור הגדול) על 7 טפחים. אם אינה רחבה לפחות 70 ס"מ היא פסולה.
- יג. גובה הדפנות לפחות 10 טפחים (80 ס"מ - 100 ס"מ), גם אם הסכך גבוה מאד, די בדפנות הנ"ל.
- יד. הדפנות צריכות לעמוד ברוח מצויה, ואם רוח מצויה מזיזה אותן הסוכה פסולה.
- טו. דפנות סוכה העשויות מבד כשרה רק אם הבדים ראויים לעמוד ברוח מצויה ומ"מ ראוי להוסיף ולעשות גם מחיצות לבד, שיקיף את הסוכה בארבעה חבלים לרוחב דפנותיה, (לכל הפחות שלושת הדפנות ויש מהדרין לעשות לבד בכל ד' רוחותיה) במרווחים של כ-20 ס"מ בין חבל לחבל, מגובה הרצפה ועד גובה מטר.
- טז. מחיצת שתי וערב נחשבת מחיצה גמורה, כשהמרחק ביניהם לא עולה על 20 ס"מ.
- יז. הסכך צריך להיות מגידולי קרקע, ומנותק ממקום גידולו. וכן ממין שאינו מקבל טומאה.
- יח. מחצלת קנים לסיכוך יש להקפיד שנעשתה לסיכוך ולא לשכיבה או ישיבה. יש להקפיד שהחוטאים שמחזיקים את המחצלת נעשו מצמח טבעי, ולא מחוטאים מעובדים, ולכן יש לקנות מחצלת לסכך רק כשיש עליה כשרות מוסמכת.

- יט. על הסכך לעמוד ברוח מצויה. אם עומד ברוח מצויה גם אם יחברו אותו למקומו בדברים הפסולים לסיכוך, הסוכה תהיה כשרה.
- כ. סוכה שמעליה מנוע של מזגן, אם רוחב המנוע פחות מ 24 ס"מ מותר לאכול ולישון תחתיו.
- כא. חבלי כביסה או סורגים הנמצאים מעל הסכך, אינם פוסלים אותו כיון שאין בכל סורג או בכל חוט כביסה רוחב שלשה טפחים, ויש מחמירים לכתחילה כיון שחוששים לדעת הפוסקים שאמרינן לבוד להחמיר ומצרפים את כל החוטים יחד לפסול את הסוכה.
- כב. מותר לתלות תחת הסכך מיני פירות וקישוטי נייר, אם הקישוטים יהיו בתוך 4 טפחים הסמוכים לסכך (32 ס"מ). אם הקישוט מתחיל תוך 4 טפחים לסכך ומשתלשל עד חוץ ל-4 טפחים, אם רוחבו פחות מ-4 טפחים, מותר.
- כג. קישוטים שנפלו מהסכך או הדפנות בשבת או ביום טוב הם מוקצה ואסור לטלטלם. אם התנה לפני כניסת החג שאינו בודל מהם כל בין השמשות, מותר לטלטלם בשבת וביו"ט. בחוה"מ מותר בכל אופן לטלטלם ואף לחזור ולתלותם.
- כד. מותר להוריד את הקישוטים אם יש חשש שיתקלקלו מחמת הגשמים.
- כה. מותר לפרוש ניילון על הסכך (מעליו או מתחתיו) בשבת ויו"ט כדי שלא ייהרסו הקישוטים מפני הגשמים, אך ייזהר שלא לגעת בסכך בידיו, משום שהוא מוקצה.
- כו. מותר לתלות קישוטים בחול המועד. מותר להכין קישוטים בחול המועד רק אם הם מעשה הדיוט, אך אם צריך מומחיות מיוחדת בשביל להכין את הקישוטים, נחשב מעשה אומן ואסור.

דיני חג סוכות

- א. יש חיוב שמחה ביו"ט. בזמנינו השמחה ביין, ועל כן יש חיוב לשתות יין ביו"ט, גם בסעודת הלילה.
- ב. את הקטנים יש לשמח בממתקים שהם שמחים בהם, ולנשים יש לקנות בגדים או תכשיטים.
- ג. אין חובה לאכול בשר ביו"ט אך יש מצוה בכך. עיקר המצוה לאכול בשר בהמה, ואם אין לו בשר בהמה אפשר לקיים המצוה גם בבשר עוף.
- ד. בקידוש היום (בשבת או בחג) אם אוכל מיני מזונות, יברך 'לישב בסוכה' לאחר ברכת הגפן.
- ה. יש לעשות הבדלה במוצא"ש או יו"ט בסוכה. מאחר שיש ספק לגבי ברכת 'לישב בסוכה', ראוי שלאחר ההבדלה יסעד בפת או אפילו מיני מזונות (מלוה מלכה), ויברך 'לישב בסוכה' לפני הגפן או לאחר המוציא / מזונות.
- ו. בכל שבעת ימי הסוכות ישנים רק בסוכה. לא יישן מחוץ לסוכה אפילו שנת עראי (כדקה).
- ז. מותר לישון תחת השולחן אם גובה השולחן פחות מ 80 ס"מ.
- ח. אם ההפרש במיטת קומתיים בסוכה בין מיטה למיטה פחות מ 80 ס"מ, מותר לישון ב-2 המיטות.

ליל א' של חג סוכות

- א. את הקידוש יש לעשות רק אחר צאת הכוכבים.
- ב. סדר הקידוש: 'בורא פרי הגפן', קידוש של יום טוב, ברכת 'לישב בסוכה' וברכת 'שהחיינו'.
- ג. המתארח בליל סוכות ומברך 'שהחיינו' שלא בסוכתו, אינו צריך לברך 'שהחיינו' בסוכתו.
- ד. בלילה הראשון של החג יש חיוב לאכול בסוכה לפחות שיעור 'כזית' (= 27 סמ"ק) פת ברציפות (תוך 4 דקות), לאחר צאת הכוכבים.
- ה. צריך לכוון באכילתו בסוכה שציוונו הקב"ה לישב בסוכה, זכר ליציאת מצרים וזכר לענני הכבוד שהקיפו להגן על בני ישראל, ובדיעבד אם כיוון רק לצאת ידי המצוה - יצא ידי חובה.

שיעור האכילה החייבת בסוכה

- א. אכילת פת דגן שיש בה יותר משיעור כביצה חייבת בסוכה.
- ב. פת הבאה בכיסנין דינה כדין פת, שאם אוכל ממנה יותר מכביצה חייב בסוכה.
- ג. תבשיל העשוי ממיני דגן - אם יש בו יותר מכביצה נכון שלא לאוכלו מחוץ לסוכה, ואם קובע עליו סעודה חייב בסוכה.
- ד. בשר, דגים וגבינה, אם קבע עליהם סעודה יש לאכול בסוכה, ולרוב הדעות לא יברך 'לישב בסוכה'.
- ה. פירות וירקות - רשאי לאכול מחוץ לסוכה, אך ראוי להחמיר שאם קובע סעודה יאכלם בסוכה.
- ו. שתיית מים - מותרת חוץ לסוכה והמחמיר לשתות מים בסוכה הרי זה משובח.

ברכת 'לישב בסוכה'

- א. אם אוכל יותר משיעור **כביצה על פת**, אשכנזים מברך 'לישב בסוכה' לאחר ברכת 'המוציא' לפני האכילה, יש ספרדים שנוהגים כך ויש רבים שמברכים בעמידה 'לישב בסוכה' ולאחר מכן מתיישבים ומברכים 'המוציא'.
- ב. **פת הבאה בכיסנין** [עוגות וכיו"ב], יותר מכביצה, נחלקו הפוסקים אם מברכים עליה 'לישב בסוכה'. הנכון שיברך ויתעכב בסוכה לאחר גמר האכילה.
- ג. נשים בנות ספרד אינן מברכות 'לישב בסוכה' כשאוכלות בסוכה, כיוון שפטורות ממצוה זו. נשים בנות אשכנז מברכות 'לישב בסוכה', כדעת הרמ"א, שאף במצוות שפטורות מהם מברכות.
- ד. שכח לברך 'לישב בסוכה' - אם ממשיך עדיין באכילתו, יברך כשנזכר, ואם סיים אכילתו - יכול לברך אם ישהה בסוכה אחר סיום האכילה.
- ה. השלחן ערוך והרמ"א פסקו להלכה שמברכים 'לישב בסוכה' רק על אכילה בסוכה. הגר"א פסק שיש לברך בכל פעם שנכנס לישב בסוכה, גם אם לא אוכל. וטוב שבכל פעם שנכנס לסוכה לשהיה ארוכה או לשינה שיאכל מזונות כשיעור ויברך ליישב בסוכה

חובת סוכה למצטער

- א. 'מצטער' פטור מן הסוכה. בלילה הראשון חייב לאכול כזית, גם אם הוא מצטער.
- ב. בכלל 'מצטער' מי שאינו יכול לישון או לאכול בסוכה, מפני הרוח, או הקור או החום, או ריח, או זבובים ויתושים וכיוצא בזה. פטור 'מצטער' נאמר רק בדבר שדרך בני אדם להצטער בו, אבל אדם המצטער מדבר שאין בו כלל צער לשאר בני אדם, חייב בסוכה, גם אם הוא מצטער.
- ג. המצטער מקור וחום, יש ספק האם מחויב להביא תנור או מזגן (נייד). אם בלילות יכול לישון שם ובימים אינו יכול (שבצהרי היום הסוכה מתחממת) נחשב כ'מצטער', ויכול לישון בצהריים בביתו.
- ד. חולה שאין בו סכנה פטור מן הסוכה, ולכן החש בראשו או בעיניו והסוכה קשה לו פטור מהסוכה.
- ה. שיעור הגשמים הפוטר מחובת סוכה: לענין שינה, גם גשמים מועטים פוטרים מסוכה, גם אם פסקו הגשמים אך עדיין נוטפים מים מהסכך, פטור משינה בסוכה. לענין אכילה, תלוי בשיעור הגשמים בו היה עוזב את ביתו מחמתם.
- ו. אם יש עננים ונראה שעומד לרדת גשם בקרוב אינו פטור מלאכול או לישון בסוכה עד שירדו הגשמים בפועל, אך אין לברך 'לישב בסוכה', כיוון שיש החולקים ופוטרים אף במצב כזה.
- ז. אם יצא מהסוכה מחמת גשם ופסק, אם התחיל לאכול בביתו אינו צריך לחזור לסוכה עד סיום הסעודה. אם עדיין לא התחיל לאכול בביתו (אף שכבר ערכו את השולחן), עליו לחזור לסוכה.
- ח. במקרה הנ"ל אם הלך לישון במיטה בביתו אינו צריך לחזור לסוכתו עד שיקום משינתו. אם יש לו טורח להחזיר את המצעים לסוכה פטור. יש מחמירים שצריך לחזור כל עוד לא שכב לישון.
- ט. מי שאינו יכול לישון בסוכה מחמת רעש, כגון משמחת בית השואבה וכדומה - אם הרעש חזק שמחמתו היה עובר לחדר אחר - פטור מלישון בסוכה.

כשרות ארבעת המינים

- א. שיעור מינימלי של שדרת הלולב 4 טפחים [=32 ס"מ] (לחזו"א – 40 ס"מ). אינו כולל את העלים היוצאים מעל ראש השדרה. הלולב צריך להיות ארוך בטפח [=8 ס"מ] מעל ראשי ההדס והערבה.
- ב. אם נקטם ראש הלולב, נסדק ראשו, או שהעלה העליון אינו כפול, הלולב – פסול.
- ג. שיעור מינימלי של אתרוג - כביצה [=57 סמ"ק], שיעור מינימלי של הדס ושל ערבה - 3 טפחים [=24 ס"מ] (לחזו"א 30 ס"מ).
- ד. שיעור אורך כל הדס 3 טפחים [=24 ס"מ] (לחזו"א 30 ס"מ). מודדים שיעור זה מתחילת העץ ועד סופו למעלה (ללא העלים העליונים שעוברים את העץ).
- ה. מצוה מן המובחר ליטול הדס שבכל שיעור אורכו יהיו העלים [קנים] משולשים, דהיינו שבכל שורה יוצאים 3 עלים בשוה ואין האחד מעל או מתחת חברו. שיהיו העלים שבכל קן יוצאים בשוה.
- ו. מצוה מן המובחר שלא יפול אף עלה מההדס בתוך שיעורו, ולכן יש להיזהר כשתוחבים את ההדסים לתוך האגד, או בשעת הנענוע שלא ישיר אפילו עלה אחד.

דיני נטילת לולב

- א. על כל אחד מוטלת מצווה ליטול 4 המינים בברכה בימי החג. אין לאכול לפני נטילת 4 המינים.
- ב. נשים פטורות מנטילת לולב, אם רוצות רשאיות ליטול. בנות אשכנז נהגו לברך אם נוטלות, אך בנות ספרדיות אינן מברכות.
- ג. על אשה הנוטלת לולב להסיר טבעותיה לפני נטילת לולב. אם לא הסירה - תיטול שוב בלא ברכה.
- ד. גבס או רטייה שקשה להסירן מהיד - אינם חוצצים.
- ה. נוטלים את הלולב ומיניו ביד ימין ואת האתרוג ביד שמאל ומחברים אותם בשעת הנענועים. אם נטל אותם ביד אחת - צריך לחזור וליטול בלא ברכה.
- ו. איטר יד, לדעת השו"ע דינו ככולם, ולרמ"א יטול הלולב בשמאל והאתרוג בימין [בשונה מכולם].
- ז. סדר הנענועים: לדעת השו"ע: קדימה, ימינה, אחורה, שמאלה, למעלה ולמטה. לדעת האריז"ל יש לנענע בסדר: דרום, צפון, מזרח, מעלה, מטה ומערב [יש נוהגים להתחיל למזרח]. כשמתפללים לכיוון מזרח סדר הנענועים לדעת האריז"ל: ימין, שמאל, קדימה, מעלה, מטה, ואחורה.
- ח. בשעת אמירת הושענות יש להקפיד שלא לאחוז את הלולב והאתרוג ביד אחת אלא בשתי ידיו.

אגד ארבעת המינים

- א. יעמיד את שדרת הלולב (הצד החיצוני של הלולב) למול פניו, ויקשור את ההדסים מימין הלולב ואת הערבות משמאלו.
- ב. יש לתחוב היטב את ההדסים והערבות לתוך האגד עד שיצאו מלמטה, כיון שצריך לאחוז בהם בידו בשעת הברכה, ולא רק בלולב. יש להקפיד שההדסים יהיו גבוהים מהערבות.
- ג. אין איסור להכניס הטבעות ביו"ט, אבל אסור לעשות את הקשר ביו"ט, אלא יכין בערב החג.
- ד. המנהג לעשות בלולב שלוש טבעות מלבד הקשר האוגד את שלושת המינים ביחד.
- ה. טפח העליון בלולב צריך שיהיה פתוח ולא יהיו בו טבעות כלל.
- ו. בשבת - כל ד' המינים הם מוקצה. ביו"ט - מותר להחזיר את המינים למים שעמדו בהם לפני החג, ומותר אף להוסיף מים. ולהניח המינים בתוך מגבת לחה מותר, אך אסור להניחם בתוך מגבת רטובה, אם בכל נגיעה במגבת יוצאים מים, משום שיש בזה חשש סחיטה.

בברכת חג שמחה

הרב חגי ולסקי

052-9453811